

Charlie Kirk

Shiur# 530 | Sep 27th 2025

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפא סעיף א

ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום (כל בו).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות הפירות סימן רכה סעיף א

הרואה את חברו לאחר שלשים יום אומר שהחיינו, ואחר י"ב חדש מברך מחיה מתים, והוא שחביב עליו הרבה ושמח בראייתו.

משנה ברורה סימן רכה ס"ק ד

מחיה המתים. וטעם ברכה זו כתב בחידושי אגדות לפי שבכל שנה האדם נידון בר"ה ויוה"כ אם למות אם לחיים ואם רואהו אחר ר"ה ויוה"כ זה ואח"כ אין רואה אותו עד אחר ר"ה ויוה"כ הבא הרי עבר עליו דין אם למות אם לאו וע"כ אומר ברוך מחיה מתים שניצול מדין מיתה בר"ה ויוה"כ:

עולם הבא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין קה.

כרע

יסרו יצריכם אמרו לו אלהיו יורנו: ארבעה
הדיוטות בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי: בלעם בלא עם דבר אחר בלעם
שבילה עם בן בעור שבא על בעיר תנא הוא בעור הוא כושן רשעים
הוא לבן הארמי בעור שבא על בעיר כושן רשעים דעבד שתי רשעיות בישראל אחת בימי יעקב
ואחת בימי שפוט השופטים ומה שמו לבן הארמי שמו כתיב בן בעור וכתוב בן בעור אמר רבי
יוחנן אביו בנו הוא לו בנביאות בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי הא שאר גוים אחרוני אתו מתניתין מני רבי
יהושע היא דתניא ר"א אומר ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים ישובו רשעים לשאולה
אלו פושעי ישראל כל גוים שכחי אלהים אלו פושעי עובדי כוכבים דברי ר"א [א] אמר לו ר' יהושע וכי
נאמר בכל גוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי אלהים אלא ישובו רשעים לשאולה מאן נינהו
כל גוים שכחי אלהים ואף אותו רשע נתן סימן בעצמו אמר תמונת נפשי מות ישרים אם תמות נפשי
מות ישרים תהא אחריתי כמורה ואם לאו הגני הולך לעמי וילכו אגני מואב וקני מדין תנא מדין ומואב

יהושע דכתיב (שופטים ג) ויחר חף ה'
בישראל ויתנס ציד טען רשעים:
בנו בשור. משמע בעור בנו של

דכתיב בפרשת בלק כ"ד
סוף ט' כרע שבב באר
ובלכא בי יקסמו בשבח
לישראל נאמרה כדפשו
בזוגות ורש"י וכן
בכרסות יב צ"ב ורש"י
דאין לענין טרע שבב
שום שייכות לבלעם כלל
ומצאה לתקן ולהסביר
ועמ"ש בהקדמי כלי שרת
(נלוין) דרי רש"י
[א] צ"ל ר' אבא בר
בזנא אמר (נחורסיל):
[ב] תיבתא יאבוי שלי על
כרתי טעיה ספר הוא
שהרי בעצמו סיים הוא
כושן רשעים והוא לבן
הארמי וכן דומה בפרגום
יונתן בסוף (ארמי אומר
אבי ירד) פצוריה

בספ משנה

המדע הלכות תשובה פ"ג

בספ משנה

ז חמשה הם הנקראים מינין. בפרק אין מעמידן (ס:) אמרין דמין
זה העובד ע"ז וסובר רבינו דכל הני מינין מקרי: והאומר שיש
שם רבון אחד וכו'. כתב הראב"ד ולמה קרא לזה מין וכמה גדולים
וטובים ממנו הלכו בזה המעשה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה
שראו בדברי האגדות המשכחות את
הדעות עכ"ל. ויש לתמוה על פה
קדוש אין יקרא לאומרים שהוא גוף
ובעל תמונה גדולה וטובים ממנו.
ואפשר שיעקר הנסחא כמו שכתוב
בספר העיקרים פרק שני ממאמר
ראשון ח"ל אמר אברהם אע"פ שיעקר
האמונה כן הוא המאמץ היחידי גוף
מלך תפסותו לשטות הפסוקים
והמדרשות כפשוטן אין ראוי לקרואו
מין עכ"ל. וגם לפי נוסחאותינו זאת
היתה כוונתו. וכבר הרחיב הדיבור בזה
בעל ספר העיקרים בפרק הסמוך:

וכן כל הרשעים שעונותיהם מרובין דנין אותן
כפי חטאתיהם ויש להן חלק לעולם הבא.
שכל ישראל יש להן חלק לעולם הבא אף
על פי שחטאו. שני ועמך כולם צדיקים לעולם
יירשו ארץ, ארץ זו משל, כלומר ארץ החיים,
והיא העולם הבא. וכן [א] חסידי אומות העולם
יש להן חלק [ד] לעולם הבא:
ן ואלו [ד*] שאין להן חלק לעולם הבא
אלא נכרתין ואובדין ונידונין על גורל רשעים

וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים. המינים. והאפיקורסים. והכופרים בתורה.
והכופרים בתחיית המתים. והכופרים בביאת הגואל. והמשומדים. ומחסיאי
הרבים. והפורשים מדרכי ציבור. והעושה עבירות ביד רמה בפרהסיא
כיהויקים. והמוסרים. ומטילי אימה על הציבור שלא לשם שמים. ושופכי
דמים. ובעלי לשון הרע. והמושך ערלתו:
ז חמשה הן הנקראין [ה] מינים. האומר שאין
שם אלוה ואין לעולם מנהיג. והאומר שיש שם
מנהיג אבל הם שנים או יתר. *האומר שיש
שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה.

השגת הראב"ד

ה"ה. והאומר שיש שם רבון אחד אלא
שהוא גוף ובעל תמונה. ח"א ולמה קרא
לזה מין וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזה
המעשה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה
שראו בדברי האגדות המשכחות את הדעות.

רדב"ו שופטים הלכות מלכים ומלחמות פ"ח בספ משנה

כן נח נהרג: והמקבל אותם וכו'.
כרייתא פרק בתרא דע"ז (סד:) אי
זהו גר תושב כל שקבל עליו [בפני ג']
חברים שלא לעבוד ע"ז דברי ר"מ
וחכ"א כל שקבל עליו [שבע מלות
שקבלו עליהם בני נח, ופסק רבינו
כחכמים ומשמע ליה דעד כאן לא
פליגי רבנן ור"מ אלא אי צני שיקבל
עליו שבע מלות או סגי בשלא לעבוד
ע"ז אלא לכ"ע דרין שקבל בפני
שלשה חברים: וכל המקבל עליו

נח וכל מי שלא קבל יהרג. והמקבל אותם הוא הנקרא גר תושב בכל מקום
וצריך לקבל עליו בפני שלשה חברים. וכל המקבל עליו למול ועברו עליו
שנים עשר חדש ולא מל הרי זה כמין שבאומות: י"א כל המקבל שבע
מצוות ונזהר לעשותן הרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לעולם הבא.
והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על
ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן. אבל אם עשאן מפני הכרע
הרעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם אלא מחכמיהם:

וכו'. שם (ספ.) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן גר תושב שעברו עליו י"ב חדש ולא מל הרי הוא כמין שבאומות לומר דברי הוא כשאר
גוים דלא מעלין ולא מורדין כדא"י פ"ב דע"ז (ט.) ונתבאר בדברי רבינו בפרק [ד] מה' חזק (ה"א) ורפ"י מה' [ז] וזה כיון שקבל עליו למול
ולא מל הרי הוא כמין מן האומות: י"א כל המקבל שבע מצוות ונזהר לעשותן וכו'. פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע בפרק חלק (קפ.)
דל"י אליעזר אומות העולם אין להם חלק לעולם הבא ולרבי יהושע אית להו ופסק כרבי יהושע: ומה שכתב והוא שיקבל וכו'. נראה לי
שרבינו אומר כן מסבאל דנפשיה ומכאן ה"ל:

סד: השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

שלו ושל חבירו בין עובדו ובין שותף עובדו
מאי עובדה ומאי שאינו עובדה אילימא אידי
ואידי עובד כוכבים היינו שלו ושל חבירו
אלא לאו עובדה עובד כוכבים ומאי^ט שאינו
עובדה גר תושב וש"מ גר תושב נמי מבטל
לא לעולם אימא לך אידי ואידי עובד
כוכבים ודקאמרת היינו שלו ושל חבירו
רישא זה וזה לפעור וזה וזה למרקולים
סיפא זה לפעור וזה למרקולים מיתיבי
^ט איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג'
חברים^ט שלא לעבוד עבודה כוכבים דברי
ר"מ וחכ"א הכל שקיבל עליו שבע מצות
שקבלו עליהם בני נח אחרים אומרים אלו
לא באו לכלל גר תושב אלא איזהו גר תושב
^{יז} זה גר אוכל נבילות שקבל עליו לקיים כל
מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות

פליג עליה: איזהו גר תושב ב?
במסקנא קאמר דהיינו להחיותו וא"ת
והלא מיד שעבר שבע מצות חייב
מיתה דאזכרת בני נח היא מיתתו^ט
כלא עדים והתראה^י י"ל דכל זמן שלא
דנוהו בית דין אינו חייב מיתה חדע
דהא אמרין^י העובדי כוכבים לא מעלין
ולא מורדין: אחרים אומרים
ב? על כרחך אחרים דהכא לאו
היינו ר"מ דהא פליג עליה וכן מצינו
בכמה מקומות אחרים במחלוקת אלא
ר"מ וי"א אלא ר' נתן^י: אינן מפקדין
אצלו יין ואפי' בעיר שרובה ישראל.
פירש רש"י לפי שאין מקפיד על מגע
עובד כוכבים והקשה ר"ת על זה
דא"כ אפילו ליחד נמי לפי שעה
עד שינך כדי מיל או יותר כמו

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יד הלכה ז

אי זה הוא גר תושב זה עכו"ם שקיבל עליו שלא יעבוד כו"ם עם שאר המצות שנצטוו בני נח ולא מל ולא טבל
ה"ז מקבלין אותו והוא מחסידי אומות העולם, ולמה נקרא שמו תושב לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ
ישראל כמו שביארנו בהלכות עכו"ם.

אור שמח הלכות איסורי ביאה פרק יד הלכה ז

והוא מחסידי אומות העולם:

כוון רבינו למה שביאר בהלכות מלכים סוף פ"ח והוא שקיבל אותן ויעשה אותם מפני שצוה בהן הקדוש ברוך
הוא, והודיענו ע"י משה רבינו שב"נ מקודם נצטוו בהן, אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב וכו'.
ומיושב בזה קושיית תוספות שם (ע"ז סד, ב ד"ה איזהו) דא"כ אם אינו מקיים ז' מצות הלא נהרג (בזמן
הבית), אבל לפ"ז דין הגר תושב שיאמין בהז' מצות מצד צווי משה רבינו, ויעוין פירוש המשנה בפרק גיד
הנשה (חולין פ"ז מ"ו) שגם ישראל אינן מצווין מצד שנצטוו במילה ע"י אברהם וגה"נ ע"י יעקב, רק מפני
שנצטוו ע"י משה יעו"ש:

בסוף משנה

זרעים הלכות שמיטה ויובל פי"ג

רדב"ז

להם. שני אני חלקך ונחלתך: יג' ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש
מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני י"י
לשרתו ולעבדו לדעה את י"י והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו
עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה
י"י חלקך ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו
כמו שזיכה לכהנים וללויים. הרי דוד אומר י"י מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי :

היו ימים מועטים עד שנפטר רבי יוסי בן קיסמא והלכו כל גדולי רומי לקברו והספידוהו הספר גדול ובחזרתו מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקחיל קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו הביאוהו וכרכוהו בס"ת והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו מהרה אמרה לו בתו אבא אראך בכך אמר לה אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני אמרו לו תלמידיו רבי מה אתה רואה אמר להן גליון¹ נשרפין ואותיות פורחות² אף אתה פתח פך ותכנס [בך] האש אמר להן מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו אמר לו קלצטונירי רבי אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך אתה מביאני לחיי העולם הבא אמר לו הן השבע לי נשבע לו מיד הרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבו ויצאה נשמתו במהרה אף הוא קפץ ונפל לתוך האור יצאה בת קול ואמרה רבי חנינא בן תרדיון וקלצטונירי³ מזומנין הן לחיי העולם הבא⁴ בככה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים. ברוריא דביתהו דר' מאיר בריתיה דר' חנינא בן תרדיון הואי

אגרות הרמב"ם

ומה ששאלת על האומות • הוי יודע דרחמנא לבא
בעי ואחר כונת הלב הם הם הדברים • ועל כן
אמרו חכמי האמת רבותינו ע"ה חסידי אומות העולם

יש להם חלק לעולם הבא, אם השיגו מה שראוי להשיג
מידעת הבורא ית' והתקינו נפשם במדות הטובות •
ואין בדבר ספק שכל מי שהתקין נפשו בכשרות המדות
וכשרות החכמה באמונת **הבורא** ית' יתברך בודאי הוא מבני
העולם הבא • וע"כ אמרו חכמי האמת רבותינו ע"ה
אפילו גוי ועוסק בחטות מרע"ה הרי הוא ככהן גדול •

פניני רבנו הקהלות יעקב

ולא נתבאר בדברי רבנו הרמב"ם ז"ל גדר אחר לחסידי אומות העולם שיש להם
חלק לעולם הבא אלא רק זאת בלבד: שקיבל על עצמו להיות גר תושב ומקיים זאת.

והנה ראיתי בספר אחד שכתב: „ומ"מ נראה פשוט שגם היום, שאין גר תושב, אלו
שמאמינים בה, ומסרו נפשם להציל מבני ישראל בצרתם, בזה הם חסידי אומות העולם,
ונראה פשוט שלהם חלק לעולם הבא עם חסידי אומות העולם, וכמש"נ".

אלא שכבוד הגאון שליט"א בעל המחבר ספר הנ"ל שכתב „שנראה פשוט" שגוי
המאמין בה' ומסר נפשו להציל מבני ישראל בצרתם, יש לו דין חסידי אומות העולם,
ויש לו חלק לעולם הבא — השיב לי שיש לו מקור לזה מש"ס דמסכת ע"ז י"ח א':
„אמר לו קלצטונירי [לרבי חנינא בן תרדיון]: רבי, אם אני מרבה בשלהבת, ונוטל
ספוגין של צמר מעל לבך, — אתה מביאני לחיי העולם הבא? אמר לו: הן. השבע
לי — נשבע לו. מיד הרבה בשלהבת, ונטל ספוגין של צמר מעל לבו, יצאה נשמתו
במהרה, אף הוא קפץ ונפל לתוך האור, יצאה בת קול ואמרה: רבי חנינא בן תרדיון
וקלצטונירי מזומנין הן לחיי העולם הבא", הרי שזכה הקלצטונירי לחיי העולם הבא
מבלי שהי' גר תושב.

פרק ארבעה עשר

א כיצד מקבלין גירי הצדק. כשיבוא להתגייר ויבדקו אחריו ולא ימצאו עילה. אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר. אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים ודחופים ומסוחפין ומטורפין ויסורין באין עליהן. אמר אני יודע ואיני כדאי מקבלין אותו מיד : ב ומודיעין אותו עיקרי הדת שהוא ייחוד השם ואיסור עבודה זרה ומאריכין בדבר זה. ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ואין מאריכין בדבר זה. ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופיאה ומעשר עני. ומודיעין אותו עונשן של מצות : כיצד אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת לדת זו אם אכלת חלב אי אתה ענוש כרת. אם חללת שבת אי אתה ענוש סקילה. ועכשיו אחה שתתגייר אם אכלת חלב אתה ענוש כרת. אם חללת שבת אתה ענוש סקילה. ואין מרבין עליו. ואין מדקדקין עליו. שמא יגרום לטרדו ולהטותו מדרך אין מושכין את האדם אלא בדברי רצון רכים וכן הוא אומר בחבלי אדם אהבה : ג וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו עונשן של מצות אלו יזכה לחיי העולם הבא. ושואין שם צדיק גמור אלא ויודען ד ואומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים אל בצער בעולם הזה טובה צפונה היא להם. שאינן יכולין לקבל רוב טובה חס לבם ויתעו ויפסידו שכר העולם הבא כענין שנ' וישמן ישורח ויבעט

אבל זכר [בבלונים] בשבת פרק ר"א
דמילה (קלה) וכו' מן המפשים
ו"ל. ויתר הדברים מוזכרים שם.
ודקדוק קטן המפשים למה אין
מטבילין אותו קודם שימול משום
דשהויי מזה לא משהיין ותיקן
המבצין ו"ל דכיון שהמילה קשה עליו
מולין אותו תחלה דלי פריש ופרוש
מיהא אם טבל תחלה הרי זה גר
והביא ראיה שם שאין קדימת המילה
טובה:

ז' אי זה הוא גר תושב. בע"ז פרק השוכר (פד:) אי זהו גר תושב כל שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז דברי ר"מ וחכמים אומרים שבע מלות שנאנו בני נח ואחרים אומרים וכו' והלכה כחכמים:

כל ספר מוהר"צ חיות עמ' 10

הזגה **) בעיקר מה שסיים רבינו ולא מחכמיהם הוא ט"ס וצ"ל א ל א מחכמיהם וכן הוא הגירסא בתשובת כדרי"מ אלשקר בהשגותיו על ר' שם טוב שהביא שני פעמים לשון זה אלא מחכמיהם. ובמ"א תמתי על הרמב"ם שבג' מקומות הביא דחסידי אוה"ע יש להם חלק לעולם הבא כאן ובפ"ג מהלכות תשובה ובי"א מהלכות עדות ה"י וכן כתב במ"א המשוניות על משנת חלק ומדחשב בלעם בהרי הני שאין להם חלק לעולם הבא מכלל ושאר חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא אולם תמיהני דבמס"ד מהלכות איסורי ביאה ה"ד כתב רבינו ואומרין לו הוי יודע שעה"ב אינו צמון אלא לצדיקים והם ישראל ע"ש והנה ביבמות מ"ז לא נאמר רק סתם הוי יודע שעה"ב אינו צמון רק לצדיקים ורבינו הוסיף בדעתו שתי מילות הללו והם ישראל מה שלא נזכר בשום מקום וגם היסך מן והלכה דחסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא וצ"ב :

והנה צדין איסור ע"ז שגם צ"נ הוזהרו ע"ז נראה דמ"מ חלוק הוא דין איסור עכו"ס דצ"נ עם דין איסור ישראל בעיקר יסוד אזהרתם דגבי בני נח עיקרו הוא שנאסרה להם עבודת אל' אחרים, אבל גבי ישראל עיקרו הוא החיוב להאמין בה' אחד ולעבדו, והאיסור הוא עיקרו הכפירה בו וההסרה מעבודתו. ומצאנו דבר זה בס' החינוך במלות אנכי ה' אלוהיך ע"ש.

ובזה נבין מאי דאיתא ביצמות מ"ז ע"ב, דא"ל נעמי לרות אסיר לן עכו"ס. והרי אף צ"נ מזהר על עכו"ס. והרי אף צ"נ מזהר על עכו"ס. ולדברינו ניחא, דאזהרה ישראל ימירה על בני נח ודין אחר לה. וכן נבין בזה הא דאיתא בסנהדרין ג"ו ע"ב עשר מלות נלטו ישראל במרה, ז' של בני נח והוסיפו עליהן וכו'. וכי מאחר שכבר היו מחוייבין ועומדין בהן, מה הוסיף עליהן צלוין. ולהנ"ל ניחא, דזהו שנחדש בהן עתה, שנלטו בהן עתה מדין חיובא דישראל.

והנה צהא דאמרינן דמחלל שבת כעובד עכו"ס, והוא משום דשבת הוא זכר למעשה בראשית, ומחללו הרי הוא כופר בזה, נמצא דרך צדין ע"ז דישראל חשוב מחלל שבת כע"ז, אבל צדין ע"ז דצ"נ, הרי אינו עובד בזה לע"ז. אשר לפ"ז מיושב היטב מ"ש רש"י דחייב ג"ת לשמור שבת משום דהוי כעכו"ס, דטפי מז' מלות

והנראה בזה, דבאמת קבלת המלות דגר תושב היא חלות דין גרות עליו. דהא ודאי שחיוב המלות של ישראל חלוק מדין חיוב בני נח לקיום מלות דידהו, ואף באותן שבע מלות של בני נח, חיוב הישראל בהן הוא מדין קבלת התורה, וקיום מלות התורה שנתחייבו במעמד הר סיני, ודין חיוב בני נח הוא רק משום ליזוי הקב"ה לאדם הראשון. (ויט"ן בחולין ק' ע"ב בפיהמ"ש להרמב"ם שם). אשר לפ"ז יראה, שזה דין קבלת המלות דגר תושב, שמקבל עליו לקיים את השבע מלות מדין חיוב התורה. והוא כמו דאשכחן גר צדק שמקבל עליו כל תרי"ג מלות, ה"נ גבי גר תושב הוא קבלת גירות להתחייב חיובא דישראל בהנך שבע מלות המסוימות, ובה חל עליו שם גר תושב, וכבר אין עליו שם גוי, כי כבר נתגייר גרות דגר תושב. ולפ"ז יתיישב לנו מה שצ' כאן הרמב"ם בהל' י"א דג"מ הוא מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לעוה"ב. ובהל' איסור צ' בפ"ד ה"ד כתב דהעוה"ב אינו אלא לישראל ולא לגויים. ולפי דברינו אין בזה סתירה, משום דאף גר תושב הוא במקצת כישראל, שמחוייב כמותן צדין שבע מלות. ויסוד זה דחיוב שבע מלות דגר תושב הוא מדין חיוב התורה, מפורש כן ברמב"ם הי"א, שכתב והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שזוהי בהן הקב"ה בתורה, עכ"ל. ואין בני נח מחוייבים לקיים ז' מלות מפני היותם כתובים בתורה. ומצאנו דבר זה בדברינו.

לא תחנום

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

מסורת הש"ס
עם הוספות

ב. עין משפט
גר מצודה

[illegible]

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק י' הלכה ד

וכן אסור לספר בשבחן ואפילו לומר כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם שנאמר ולא תחנם לא יהיה להם חן בעיניך, **מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים**

ספר החינוך פרשת ואתחנן מצוה תכו - שלא לחון על עובדי עבודה זרה

מִרְשֵׁי הַמִּצְוָה, לִפִּי שְׁתַּחֲלִית כָּל מַעֲשֵׂה בְּנֵי אָדָם הִיא קְבִיעוֹת הַמַּחֲשָׁבָה בְּמַעֲשִׂים וְהַעֲלֹת הַדְּבָרִים עַל שִׁפְתֵי לִשׁוֹן, וְאַחֵר הַמַּחֲשָׁבָה וְהַדְּבָר בִּה תַעֲשֶׂה כָּל מַלְאָכָה, וְעַל כֵּן בְּהִמָּנְעֵנוּ בַּמַּחֲשָׁבָה וּבַדְּבָר מִמִּצְוֹת בְּעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה תוֹעֵלֶת וְחוֹן, הֵנֵנוּ נִמְנָעִים בְּכָךְ מִלְּהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם וּמִלְרְדּוֹף אַחֵר אֶהְבְּתֶם וּמִלְלַמּוֹד דְּבַר מְכַל מַעֲשִׂיהֶם הָרָעִים.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנא סעיף יד

אסור לספר בשבחן של עובדי כוכבים, אפילו לומר: כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריו. אבל אם מכין בשבחן להודות להקב"ה שברא בריה נאה כזו, מותר.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן קיז

דבר בענקעט לכוונת אספת כספים לדבר מצוה אם מותר לכבוד נכרי

ובדבר שהיהודים רוצים לעשות בענקעט לכבוד נכרי באיזה אולם כדי שיבואו בשבילו הרבה אורחים ויתנדבו בשבילו עבור הדבר מצוה, אין לומר שהוא דבר איסור ממש, שמצד ביבש קצירה שאיתא בב"ב דף י' כיון שמה שיתקבץ לצדקה על ידו הרי כוונתו אינו למצוה אלא לכבוד שאין בזה זכות ומצוה כל כך. ואם בשביל טעם חלול השם שצריכין להנכרי דאיתא ברש"י סנהדרין דף כ"ו וטעם זה נפסק להלכה יו"ד בסימן רנ"ד סעיף א' כדאיתא בט"ז וש"ך ס"ק א' עיין שם, שהכוונה שהוא בזיון להיהודים שגם זה נחשב חלול השם, הרי אם אי אפשר לחיות בצדקה של ישראל ואינו יכול ליטלה מהנכרי בצנעא ה"ז מותר כדאיתא בסנהדרין ובש"ע שם, וא"כ הרי אפשר שהגבאים ומנהלים מוסד המצוה לא יכלו להשיג ההכרחיות עבור המצוה מצדקה של ישראל שלכן אין לאסור אם האמת כן. אבל בכל אופן הוא ענין מכוער שאין להגבאים ומנהלים של מוסד מצוה לעשות

זה אף שאין בזה איסור ממש ויטריחו להשתדל להשיג כל הצורך מיהודים החייבים בהמצוא.

ובאם צריכים לעשות בענקעט לאיזה נכרי שעשה טובה לבני העיר להכרת טובה על מה שעשה להם מכבר ולא למטרת אספת כספים לצדקה הוא דבר המותר ממש.

עין משפט
נר מצוה
קמא א פ"ו מהל'
דע"ת הלכה ה':

לג:

במה מדליקין פרק שני שבת

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [בכ"ז סג: חנוכה]
(ב) [בכ"ז סג: חנוכה סא:]
(ג) פ"ו דף ס: ג:
(ד) [קידושין דף ס: א:]
(ה) [פ"י חסמות לעיל יא:
ד"ה כגון ר"ש] (ו) [לעיל
י: כ"ה טו: פתני סא:]

בן גרים. בן גר וגיורת היה: ש"י
אנשה זו. רומי: שווקין. סדר
מושב שווקי עיירות וחולותיהן:
וסיפר דבריהם. לתלמידיו או לאביו
ולאמו ולא להשמיטן למלכות ונשמשו
על ידו למלכות: יתעלה. להיות
ראש המדברים: איברי. ארז
חרובא. לאכול פירותיו ועינא דמיא
לשמות: בחלא. מחול שהיו פושטין

גריים הממושכנין על הדוועים ש"מ אף על לשון הרע גמי קאמר ש"מ. ואמאי
קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון
ויתבי יהודה בן גרים גביהו * פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של
אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר' יוסי שתק גענה
רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא * תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין
להושיב בהן זונות מרחצאות לערן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך
יהודה בן גרים * וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה
יוסי ששתק יגלה לציפורים שמעון שגנה ידרג אול הוא ובריה משו בי

דברות משה שבת פרק ב סי' כו הערה צב עמוד תקכד

לכאורה לא מובן לאיזה צורך דברו אבות העולם ר' יהודה ור' יוסי ור"ש אודות הרומיים ולא היה להם לדבר לא שבח ולא גנאי, ואף שאפשר שאיסור לא תחנם דדריש לא תתן להם חן ליכא על מלכיות אלא על יחידים שהרי לא הוזכר בגמרא ע"ז דף כ' אלא על יחידים, וכן ברמב"ם פ"י מע"ז ה"ד ובש"ע יו"ד סימן קנ"א סעיף י"ד לא הוזכרו אלא יחידים, וכ"ש שלהמלכיות שאנו שרויין בתוכם שמחוייבין לקיים מצות המלכות ודאי ליכא איסור, אבל צורך לדבר הא ליכא ... וצריך לומר שהנידון היה אם יש חיוב להכיר טובה לנכרים העושים דברים טובים שלא לשמן.

הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף לג עמוד ב

דס"ל לרבי יהודה, דאע"ג דכתיב לא תחנם דדרשי' מיניה לא תתן להם חן דהיינו שלא לשבח אומות העולם, ה"מ בסתמא אבל כשעושים טובה ודאי צריך לשבחם משום הכרת הטוב ול"ח בכלל לא תחנם.

עוד י"ל עפ"י מש"כ הרמב"ם פ"י מעב"ז ה"ד וז"ל וכן אסור לספר בשבחן ואפילו לומר כמה נאה גוי זה בצורתו ק"ו שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם שנא' לא תחנם לא יהיה להם חן בעיניך, מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים וכו'. ואולי לפי"ד יש לחלק בין יחיד למלכות, דבמלכות ליכא איסור, וצ"ע. אמנם ר"ש ס"ל דכיון שעשו כ"ז לצורכם ואין לשבחם ע"ז. א"כ אדרבא תו איכא איסורא לשבחם משום לא תחנם, כיון דאין מוטל עלינו להחזיק להם טובה, והוסיף ר"ש יותר דהכא אף עשו כ"ז לרעה לזנות ומיסים שהם רעה לנו.

ספר חסידים סימן תשמו

ואשר אמרו על חרבונא זכור לטוב לפי שאם אדם מדבר בשבח צדיקים בין יהודים בין גוים כגון אותו פלוני עשה לישראל אותה טובה יאמר ז"ל.

ספר חסידים סימן תשצ

אם יש נכרי שעשה טובות ליהודים יכולים לבקש להקב"ה שיקל בדינו וכן יכולים לבקש על מומר שעשה טובה

ליהודים וכן אמר ר' יוחנן על חרבונא זכור לטוב לפי שדבר על המן.

ספר חסידים סימן תתקפב

אם אדם מדבר בשבח צדיקים בין יהודים בין גוים כגון אותו פלוני עשה לישראל אותה הטובה רשאי לומר זכור לטוב.

שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן מז

כבו' הקשה לשאול איה יסוד היתר לשבח לחכמי או"ה כשמחדשים או ממציאים איזה מידע באיזה חכמה שהיא, כפי שמצינו להרמב"ם ז"ל בשבחו את אריסטו וכדומה, וכזאת נהגו כמה גדולי מגדולי ישראל, הא הרמב"ם פוסק בפ"י מה' ע"ז ה"ד דאסור לספר בשבחן ואפילו לומר כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהן שנא' לא תחנם לא יהיה להם חן בעיניך מפני שגורם להידבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים, וכך נפסק בפשטות ביו"ד סי' קנ"א סעי' י"ד, ובאין חולק, ומה עושים באמת כשצריכים להזכיר ולשבח המצאות רפואיות ומדעניות שממציאים חכמיהם, ע"כ וכו'.

עכ"פ יוצא לנו מכל האמור שלשה דרכי היתר שמותר לספר מדבריהם ומשבח מעשיהם ולחבבן, ודרך ההיתר כשמדברים בפיו מתוה"ק, או מצד דרך ארץ, וקרוב לדת של תורה, כנראה שעל פי זה הדרך הוא שנהג הרמב"ם ז"ל בנפשיה, ועוד חכמי ישראל כמוהו, להזכיר ולחבב או לשבח את אריסטו ושאר חכמים מחכמי או"ה, וזהו הדרך שישנו לפנינו לפענ"ד להתיר עי"כ לשבח ההמצאות מהמצאות הרפואיות או המדעיות שממציאים חכמים מחכמי או"ה.

(ה) ועל הכל נלענ"ד להוסיף ולומר, דבהיות והרמב"ם שם לאחר מיכן באותה ההלכה מדבר גם מהאיסור של ליתן להם מתנת חנם, ועל איסור זה מסיים הרמב"ם וכותב דאבל נותן הוא לגר תושב שנא' לגר אשר בשעריך תתננה וגו', ובהיות שאיסורם של שניהם גם יחד נובע מדיוקא דהלאו של לא תחנם, אם כן חילוק זה בין ע"ז לבין גר תושב מוסב גם על האיסור של נתינת חן ולספר בשבחן. והוא חל איפוא על נכרי ע"ז בלבד, ושקובע בזה בעיקר אם הוא אינו עובד ע"ז בלבד ולא על כל הז' מצות אני לומד מדברי שו"ת הרשב"א ח"א סי' ח' שהשיב במפורש בנוגע לאיסור מתנת חנם, דאם רק אינו עובד לעבודה זרה מותר יעו"ש, וכך הוציא ולמד מדברי הרשב"א בשו"ת נשמת כל חי שם סי' נ"ד, דהוראה יוצא מהרשב"א דאיסור מתנת חנם היינו לעו"ע"ז דוקא, אבל אם אינו ע"ז בסתם גוי מותר, וכך מביא גם בשם הרלב"ג עה"ת פ' ראה עיין שם.

והתבוננתי וראיתי שבאמת מפורש יוצא כן מדברי הרמב"ם בספר המצות ל"ת נ' שכותב וז"ל: הזהירנו מחמול כלל על עובדי ע"ז ומליפות דבר מכל מה שמייוחד להם והוא אמרו לא תחנם ובאה הקבלה לא תתן להם חן, עד שהאיש העובד ע"ז יפה הצורה אסור לנו לומר זה יפה תואר וכו' עכ"ל, הרי לנו שהרמב"ם ז"ל ביאר בכאן בהדיא כדברינו האמורים שהאיסור לתת להם חן הוא דוקא אם הנכרי הוא איש כזה שעובד ע"ז.

וכך ראיתי בספר החינוך מצוה תכ"ו שמדקדק ג"כ לכתוב בזה הלשון: שנרחיק ממחשבותינו ושלא יעלה על פינו שיהי' במי שעובד עכו"ם דבר תועלת ולא יהיה מעלה חן בעינינו בשום ענין וכו' וכן להלן בשרשי המצוה חוזר החינוך להדגיש בזה ולכתוב בלשון ועל כן בהמנענו במחשבה ובדיבור ממצוא בעובדי ע"א תועלת וכן

הננו נמנעים בכך מלהתחבר עמהם ומרדוף אחר אהבתם ומללמוד דבר בכל מעשיהם הרעים, הרי שגם החינוך מדגיש וחוזר ומדגיש שכל המדובר בזה הוא רק על מי ובמי שעובד ע"ז.

ואל השלישי אני בא אל ספר המאירי על ע"ז ד' כ' ע"א שמבאר נמי עד"ז, וכותב אבל כל שהוא מן האומות הגדורות בדרכי הדתות ושמודות באלקות אין ספק שמותר עיין שם.

ולפי זה מצומצם כל האיסור רק על נכרי ע"ז, אבל כל שאיננו ע"ז מותר, וליכא איפוא בכלל איסור מלספר בשבח מעשיו או בחיבוב דבר של סתם גוי כל שיודע עכ"פ שאיננו עו"ז, והיכא שיוצא תועלת מזה בדרכי הריפוי וכיוצא בזה אזי אדרבא טוב הדבר לפרסם ולהלל זאת כדי להסיר מאתנו פוקה ומכשול ולהפיק התועלת הרצויה, ואשר על כגון דא כפי המבואר לעיל מותר זה בכל גוונא שהוא.

ויצא לנו איפוא מכל האמור כמה וכמה דרכי היתר שעל פיהם מותר לספר ולחבב מעשיהם או דבריהם של חכמים ומדענים מחכמי א"ה ויה"ר שימי המצרים האלה יהפכו לנו במהרה לשמחה בלי מצרים, ומזכה לראות בבנין בית מקדשנו ותפארתנו בב"א. בידידות ובהוקרה מרובה אליעזר יהודה וולדינברג.

תשובות והנהגות כרך ד סימן קצז

אמנם בלשון חז"ל וש"ע מצינו איסור זה רק כשמשבח מעשיו או מחבב דבריו או כמה הוא נאה, ולא מצינו להדיא איסור לשבח אותו בחכמתו, ואדרבה חז"ל אומרים חכמה בגויים תאמין, והחושב שאין חכמה באומות העולם הוא טועה, וכן מצינו שהרמב"ם משבח מאד את אריסטו מפני חכמתו, ומשמע שזה אינו בכלל האיסור. ויש לומר הטעם דדוקא כשמשבח אותו מפני יופיו או מעשיו ודבריו מצוי שיבוא עי"ז לידבק בו ולחפש קירבתו ולכן התורה אסרה, אבל אם משבחו רק בחכמתו, יבוא לכל היותר עי"ז לשמוע ממנו חכמתו וע"ז לא חששה תורה כ"כ. ויש לצדד עוד שהאיסור הוא רק באדם פרטי כשמשבחו, ששייך ע"י זה להתחבר עמו, אבל כשמדבר על מנהלי המדינה מי חכם או מי טוב לאנשים, לא יבוא עי"ז להיות אצלו קרוב וידיד, וע"כ לא חיישינן. וד"ז צ"ב.

אם גוים מזהירים על שיתוף

נח	מגן אברהם נ"י	אורח חיים קנו הלכות בית הכנסת	מגן אברהם נ"י
שם הלכה ו' בשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק, אלא יאמר לו למה עשית כך וכך. (עיין סימן תר"ו סעיף א וסימן תר"ח סעיף ב הנהגה בענין הוכחה). ומכל מקום לא ידבר לו קשות עד שיכלימו, שנאמר (ויקרא יט, י) ולא תשא עליו חטא, שהמלצין פני חברו צריכים אין לו חלק לעולם הבא. אלא יוכיחו בעת צנחם וצלשון רכה, ואם לא חזר בו ב' או ג' פעמים מכלימין אותו צריכים. כתב רא"ם (יראים השלם סימן קנ"ה) אע"ג דמריבין צנחא מצינא פרק ב' (נ"ה, א) מהוכח תוכיח אפילו תלמיד לרב, היינו צמקצלו (פירוש, ששוכח י"י), ולחצרו אפילו אין מקצלו (הגהות מיימוניות שם אות ד): החושד בכשרים למה צנחו ויומא דף י"ט	שם הלכה ג' אורח לא ישתטמנו וישתוק, אלא יאמר לו למה עשית כך וכך. (עיין סימן תר"ו סעיף א וסימן תר"ח סעיף ב הנהגה בענין הוכחה). ומכל מקום לא ידבר לו קשות עד שיכלימו, שנאמר (ויקרא יט, י) ולא תשא עליו חטא, שהמלצין פני חברו צריכים אין לו חלק לעולם הבא. אלא יוכיחו בעת צנחם וצלשון רכה, ואם לא חזר בו ב' או ג' פעמים מכלימין אותו צריכים. כתב רא"ם (יראים השלם סימן קנ"ה) אע"ג דמריבין צנחא מצינא פרק ב' (נ"ה, א) מהוכח תוכיח אפילו תלמיד לרב, היינו צמקצלו (פירוש, ששוכח י"י), ולחצרו אפילו אין מקצלו (הגהות מיימוניות שם אות ד): החושד בכשרים למה צנחו ויומא דף י"ט	שם הלכה ג' אורח לא ישתטמנו וישתוק, אלא יאמר לו למה עשית כך וכך. (עיין סימן תר"ו סעיף א וסימן תר"ח סעיף ב הנהגה בענין הוכחה). ומכל מקום לא ידבר לו קשות עד שיכלימו, שנאמר (ויקרא יט, י) ולא תשא עליו חטא, שהמלצין פני חברו צריכים אין לו חלק לעולם הבא. אלא יוכיחו בעת צנחם וצלשון רכה, ואם לא חזר בו ב' או ג' פעמים מכלימין אותו צריכים. כתב רא"ם (יראים השלם סימן קנ"ה) אע"ג דמריבין צנחא מצינא פרק ב' (נ"ה, א) מהוכח תוכיח אפילו תלמיד לרב, היינו צמקצלו (פירוש, ששוכח י"י), ולחצרו אפילו אין מקצלו (הגהות מיימוניות שם אות ד): החושד בכשרים למה צנחו ויומא דף י"ט	שם הלכה ג' אורח לא ישתטמנו וישתוק, אלא יאמר לו למה עשית כך וכך. (עיין סימן תר"ו סעיף א וסימן תר"ח סעיף ב הנהגה בענין הוכחה). ומכל מקום לא ידבר לו קשות עד שיכלימו, שנאמר (ויקרא יט, י) ולא תשא עליו חטא, שהמלצין פני חברו צריכים אין לו חלק לעולם הבא. אלא יוכיחו בעת צנחם וצלשון רכה, ואם לא חזר בו ב' או ג' פעמים מכלימין אותו צריכים. כתב רא"ם (יראים השלם סימן קנ"ה) אע"ג דמריבין צנחא מצינא פרק ב' (נ"ה, א) מהוכח תוכיח אפילו תלמיד לרב, היינו צמקצלו (פירוש, ששוכח י"י), ולחצרו אפילו אין מקצלו (הגהות מיימוניות שם אות ד): החושד בכשרים למה צנחו ויומא דף י"ט

הנה אני אומר דקשר חבל בחבל ונימא בנימא, וזה גופא
מנ"ל להחכם הזה דאין הנכרים מצוים על השיתוף,
ואף שדבר זה מורגל פני כמה חכמים שאין הנכרים מצוים
על השיתוף¹, וגם בכמה ספרים מדרשות ואגדות השתמשו
בהקדמה זאת. ואני יגעתי ולא מצאתי דבר זה, לא בשני
תלמודין בבלי וירושלמי, ולא בשום אחד מגדולי הראשונים,
ואילו היה זה אמת הו"ל להרמב"ם להביא בזה² מלכים לפסק
הלכה, שאין הנכרי מצווה על עבודה זרה בשיתוף, ולמה זה

בשיתוף הכלל מסור בידינו, כל שב"ד של ישראל ממיתין
עליהן נכרים מזהרין עליהן³ כמ"ש לעיל. אח"כ ראיתי בספר
מעיל לדקה סימן כ"ב, שג"כ
כתב כן, אך לא הביא הראיה
אשר כתבתי, ע"ש*.

הגה"ה מבין המחבר מכת"י
* אחר הדפוס מצאתי בספר שער
אפרים תשובה כ"ד, בדברי הג"ל.

ואחר שהוכחתי שע"ז בשיתוף גם נכרים מזהרין, אני
אומר להחכם הזה גם לרבינא קשיא, איך נאסרו
האשרות שבארץ ישראל ע"י עבודת הכנענים, אף שהיה
בשיתוף, הא אין שלח לדבר עבירה, והנכרים המה בני חיובא
גם בשיתוף, ועוד הא קי"ל [גיטין כ"ג ע"ב] אין שליחות
לנכרי. אמנם האמת יורה דרכו ודברי החכם הזה מעיקרא
ליתא, ולא נזכר כלל בגמרא שהנכרים שהיו עובדים לאשרות
שבארץ ישראל שלוחים של ישראל היו, אלא האמת ודרך
הפשוט הוא שלא מטעם שליחות נגעו בה, ודברי הגמרא הוא
מדפלחו לעגל גלו דעתייהו דניחא להו, וכוונת הגמרא כיון
שאיוו לאלהות הרבה, הוה ניחא להו בכל עבודות הכנענים,
ונתנו רשות לכנענים לעבוד לאשרות של ישראל המוחזקות
להם בארץ ישראל. והוא פשוט.

ומה שמפלפל מעלתו אי אמרינן היכא דאין השליח בר
חיובא, אי הלכה כרבינא או אי הלכה כר' סמא. הנה
לכל זה הפלפול אין שייכות לעובדא דידיה, דלפי מה שדימה
מעלתו דגם בכתיבת התנאים ע"י שליח בהרשאה שייך אין
שליח לדבר עבירה, לא שייך לומר דהשליח לא מקרי בר
חיובא, דודאי הוה זה השליח בר חיובא, דאף שאין השליח נשבע
שבעה זו, מ"מ מקרי בר חיובא דהא הוא בתורת איסור
שבעה, שאם נשבע לר"ך הוא לקיים שבעתו, ואין הפירוש בר
חיובא שיהיה על השליח איסור בדבר השליחות, אלא הפירוש
הוא בר חיובא שהוא בתורת חיוב שגם הוא מזהר על איסור
זה. ועיין בזה בנו"ב [מהדו"ק אה"ע] סוף סימן (ע"ח)
[ע"ה] ד"ה ומה שקצת ר"ז כו', ועיין גם בתשובה שאחריה
[ס' ע"ע ד"ה ומה] בויכוח שיש לו עם הרב הגאון מו"ה
הירש נר"ו לענין זה. ולא ראיתי להאריך כיון שבלאו הכי אין
ענין אין שליח לדבר עבירה שייך לעובדא דידיה.

דברי אוהבו הד"ש

הק' שמואל סג"ל לנדא

השמיט דין זה. גם הוא מוכח דאין חילוק בעובד ע"ז בין
ישראל לנכרי, דהא ברייתא מפורשת היא במסכת סנהדרין
נ"ז ע"ב, והתניא בע"ז כל שב"ד של ישראל ממיתין עליהן בן
נח מזהר עליהן, וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מהל' מלכים
הלכה ב', הרי דכלל כל דכל ישראל נהרג עליו גם הבן נח
מזהר עליו. ונ"ל דמה שנתפשט דבר זה לומר שאין בן נח
מזהר על השיתוף, היה ע"פ טעות שראו בהתוס' במסכת
בכורות דף ב' ע"ב ד"ה שמה יתחייב לו כו', כתבו דנוהגין
להשתתף עם נכרים הואיל והם נשבעין בקדושיהם כו',
ואע"ג שמשתף שם שמים ודבר אחר, אין כאן לפני עור לא
תתן מכשול, דבן נח לא הזהירו על כך, ולדידן לא אשכחן
איסור בגרם שיתוף, עכ"ל. ועפ"ז פסק הרמ"א באו"ח סימן
קנ"ו בהגה"ה, ויש מקילין בשותפות עם נכרים משום שאין
הנכרים נשבעין בע"ז כו', אלא משתפים שם שמים ודבר
אחר, ולא מצינו שיש בזה משום לפני עור, דהרי אינם
מזהרין על השיתוף, עכ"ל. ולשון זה הטעה לכמה חכמים
וסברו דכוונת הרמ"א הוא
שאין בן נח מצווה לעבוד ע"ז
בשיתוף*, אבל באמת לא כן
הוא, וכוונת התוס' ורמ"א
הוא, דמה שמשתף שם שמים

הגה"ה מבין המחבר מכת"י
* וכן סובר הש"ך ביו"ד סי' קנ"א ס"ק
ד', ופירש דברי הר"ם משה שמביא
הש"ך שם. כתבתי בגליון השורע שם
דלא כמו שסובר הש"ך.

ודבר אחר בשבעה, אין זה עובד ע"ז ממש, רק שמשתף שם
שמים ודבר אחר, ואינו קורא בשם אלהים, ואינו אומר אלי
אתה, רק שמזכירו בשבעתו עם שם שמים בדרך כבוד, בזה
מצינו איסור לישראל דכתיב [דברים י' כ'] ובשמו תשבע, והוא
אזהרה לישראל שלא ישבע אלא בשמו ברוך הוא, ולא ישתף שם
שמים ודבר אחר, כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' שבעות הל'
ב', והנכרים אינן מזהרים על זה השיתוף⁴, אבל בשעבוד ע"ז
בשיתוף אינו חילוק בין ישראל לנכרי⁵. ואל תשיבני דהא הך
דמשתף שם שמים ודבר אחר, יליף לה רשב"י בסנהדרין ס"ג
ע"א, מקרא מדכתיב [שמות כ"ב י"ט] בלתי לה' לבדו, והרי
קרא זה כתיב בזביחה, וזכח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו. הנה
אני אומר, בהך שיתוף שם שמים ודבר אחר שהוא במידי
דאלהות בעובד ע"ז, באמת גם הנכרים בכלל, רק בזה שיתוף
שם שמים ודבר אחר שאינו בעבודה, רק דרך כבוד שמזכירו
בשבעה, זה הוא רק בישראל ולא בנכרים, אבל בעובד ע"ז

שינויי נוסחאות
 יד חביב אדם שנברא בצלם... נטוה שטס... בצלם אלהים. (חבה) יתירה נודעת לו שנברא בצלם. נקדור עבדי... בצלם אלהים וכו' נטוה שטס. נכ"ק ונקדורים כ"י (שהיו לפני בעל עבדי) ונקדור רפ"ו לימא כ"י. נמח"ו ונכ"י לימא למלת שנברא בצלם. ועי' מר"ט ונכ"י מנח"ו.

תוספות חדשים
 יד חביב אדם שנברא בצלם אלהים וכו' הנקרא גר תושב בו. והוא שיקבל אדם עמי שלמה חכמים (ירמב"ט).

ליקוטים
 אינה עיקר הגדר לקיים החכמה אלף א' מסיגי החכמים הנודרים את עצמם להיות יחידים משאר בני אדם וכו' ע"כ ובאמת יש דברים לכאן ולכאן ולפי לא ידענו מאי אדון ביה ומיהו לעיקר ההרגש נ"ל להבית עם מ"ש הר"ב שאין הכוונה באמרו שחיקה מד"ח ולפי לא אמר כמו באיך דכחו שייך שפיר זה עם זה דמסורת שכתובה הוא סייג לתורה וכן מעשרות שנכנסים סייג לקיום ורבי הנכנסים עצמם וה"ר מרדכי במילי דפרישות סייג לאותו פירוש משא"כ הכא דל"א לומר שחיקה שכתובה סייג לחכמה שזה אינו דלדרכא קרא כמי והגות זו וכו' ולפי שנה השוין ואמר סייג לחכמה שחיקה לומר שחיקה דבר אחר דהיינו דברי הכות (ש"ל).

יד במשנה חבה יתירה נודעת וכו'. כפל ל' זה נ"ל לפרשו במילי דל"א כפ"ק דשנה דהוהו מנהו למכורו נרין להדיעו ופירן והכתיב ומשה לא ידע כי קרן וכו' ומשי ל"ק הא במלתא דעביד לגלויי הא במלתא דלא עביד לגלויי והשת"ל ש"ה הכא מאחר דרך מלתא שאלס נברא צלם הוא מלתא דעביד לגלויי אפילו למתנות שבר דנהיאי כמי ויברא אלהים את האדם בצלמו וא"כ למה זה הו"ך הקצ"ה להדיען כפי שנברא שאמר ללס כי צלם וכו' א"ו זה מרוב חכמו הימירה וה"ר צנצנא מניעו שנקראו בני למקום וכו' הך נמי מלתא דעביד לגלויי דכתיב בני בכורי ישראל ולמה הו"ך לומר ללס כפי בני אדם וכו' הא דל"א מיתרון מינהו וה"ר נכס"א הא

איך דלע"ג שכל אחד סייג לאותו דבר. מ"מ יש לאותו דבר ג"כ סייג אחר מלכד זה: שתיקה. פירש הר"ב מדברי הרשות וכו'. ועליהם אמר שלמה (משלי י"ז) גם חויל מחריש חכם יחשב. ומכיון שהחיל כשמחריש יחשב לחכם. שמעינ מינה דכל השומק הרי הוא חכם. ועוד דלעיל מינה כתיב חשך אמריו יודע דעת יקר רוח איש חכונה ועליה קאי גם חויל וגו' ולפי שלשון המשנה סייג לחכמה. נחמא ליה להר"ב למינקט קרא דכתיב ביה חכם: יד חביב אדם שנברא בצלם

חויל מחריש חכם יחשב: יד חבה יתירה נודעת לו. רמז"ס פירש, חבה יתירה הראה הקצ"ה לאדם שהודיעו ואמר לו ראה שבראיתך צלם, שהמטיב לחבירו ומודיעו הטובה שעשה עמו. מראה חבה יתירה יותר משאילו הטוב עמו ואינו חשוך בעיניו להודיעו הטובה שעשה עמו. ויש לפרש, חבה יתירה נודעת לו, חבה גלויה ומפורסמת, שלא בלבד אהבה מסתומת היה לו למקום ברוך הוא עם האדם, אלא אף

חבה יתירה וכו' שנאמר בצלם אלהים עשה את האדם. פירש"י חביב אדם שנברא צלם. לכן מוטל עליו לעשות רצון קונו. ע"כ. ובכל אדם אמר ר"ע. וכמו שהוא הראיה שממנו הביא שהוא נאמר לבני נח לא לבני ישראל לבדם ורצה ר"ע לזכות את כל אדם אף לבני נח. ומאמר מלא אמר הרמז"ס בפ"ח מהלכות מלכים [הלכה י"ז]. וז"ל כזה משה רבינו ע"ה מפי הגבורה לכך את כל באי העולם לקבל מצות שננטו בני נח. וכל מי שלא יקבל יהרג והמקבל אוחס הוא הנקרא גר תושב כ"מ וכו' כל המקבל שבע מצות ונוהר לעשותן. הרי זה מחסידי אומות העולם ויש לו חלק לעוה"ב. והוא שיקבל אותן ויעשה אותן. מפני שזהו צדק הקצ"ה בתורה. והודיענו ע"י מרע"ה שצני נח מקודם נטוהו בזה. אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת אין זה גר תושב ואינו מחסידי אומות העולם. (ולא) [אלא] מחכמים. עכ"ל. ומעתה אינו חסיד אלא זה רחוקה הדרך מן המפרשים ולא רצו ללכת בה לפרש דברי ר"ע שאמר מאמרו כלפי כל אדם כי אם לישראל בלבד. ונסמכו במאמרם ז"ל אחס קרויים אדם וכו' והרי זה דרש על דרש. וזהו נכחו דדוחק ענין הצלם. ובפי' הכתוב שהביא לראיה. אבל בעיני זו הדרך דרך סגולה ומרווחת כי בא ר"ע להיטיב לכל באי עולם כאשר נטוהו מפי מרע"ה כדברי הרמז"ס. ואם כפייט חרב הרג ואבדן נטוהו כ"ש כפייט דברים. להמשיך ללס אל רצון קונם וחפץ זורם. יזכרם לטובה. וזהם חביבים שנבראו צלם להורות נתן צלם. לכן מוטל עליו לעשות חוקי אלהים ומשפטיו מזה אשר הוא צדק דברי הרמז"ס דהואיל שחבצו לבראו צלמו. לכן מוטל עליו לעשות רצון קונו כפירש"י. והשתא אחי שפיר דנקט להך קרא. אע"פ שיש כמה מקראות הקודמים אליו שנאמר נעשה אדם בצלמו. אבל זה המקרא הוא שנאמר גבי המצות שננטו בהם. לכך הביא לזה הכתוב שכן אמרו הש"י בטעם המצוה אשר צוה אותם כי צלם אלהים עשה את האדם ולבני נח נאמר הכתוב. ואלו גבי בניס ר"ע דבריו הללו. ואח"כ נמי שפיר שאמר שנברא צלם. ואמר הנאמר שהוא אלהים הנאמר בכתוב. ואלו גבי בניס אמר שנקראו בניס למקום. והיינו טעמא שזו ג"כ מדברי החוכמה להוכיחם ולומר שהם נבראו צלם וצא"ה ללס נבראו צלם אלהים כאומר שהנראה הימה צלם אלהים אבל הואיל ואינם מקיימים מצותיו ואע"פ שאם מקיימים אינם אלהים מפני אשר צוה אותם אלהים. הנה הם חסרים מתואר ללס אלהים. ועוד מענין ללס בעצמו שהוא כפירוש הרמז"ס כחמלת ספר המורה שהוא ההשגה השכלית אשר בו יתייחד האדם. ונחמאם באמת

פירוש המשניות להרמב"ם

בחגיגה בגדי עם הארץ מדרס לפרושים: יד הוא היה אומר. פעמים שיגמול אדם טובה לאיש מבני אדם על דרך רחמנות שהודיעה מה שהטיבו לו שיעור הטובה היא הטובה אחרת כי ולא יודיעהו שיעור מה שעשה עמו מפני שהוא נבזה בעיניו:

תפארת ישראל

ב ו ע ז

י כ ין

ישאמר מלכותו בתמי, בהגדר, ובהא"ס: 19 ה) ע"י לטו חפשי שחטא האדם, דע"י רוב דברים, גם כלי דעת ידבר לה"ר רכילות לטוה וכדומה. אמנם סייג לחכמה שחטא לו שלא יבוא לחטוא בלשון, היא השתיקה. וידידי הרב מהו' זעליג חר"פ נ"י מחלוצי שטן עוררי לומר דה"פ, משום דכל חכמה שאדם לומד, אם רצה לעשות לה סייג שלא יאבדה כל כך מהר, לא יחטוף מהר מענין לענין דהו"ל כורע טעה שטרה וחרץ במפלות יד, שלא יקוה לעשות ענינים טובים, כי כאשר זרע קן יגדל כלאים, וכמש"ל [עירובין י"ד ב'] העושה חורמו חילוט, חפלות, מחמטט, וכמ"ס כנר לעיל בפ"א מפ"ו. אבל נרץ להמתין מעט בין ענין לענין, להחשיב יפה על מה שלמד, למתן יחסרם הענין במחשבותיו הטוב, ויד שרצו כלבטן, וכן אמרו חז"ל [גריס מורם הכנים] שהתפלות היו משמשות למתן רוח למשה להמנות יפה בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין: 20 ג' דהאדם גרסין דהיינו אפילו עב"ס [כמוס' ינמות, דס"א א']. דהרי מדקמים בקיפא חביבין ישראל ש"מ רשע בכל מין האדם מיירי, ור"ל אפילו בעב"ס. וכן הראיה דמייתי חנא מקרא דעשה את האדם, הרי בעב"ס נמי מיירי, דלכני נח נאמר [וכמ"ס רמב"ט], וגם מלך עי והחמשה מלכים שחלה יהושע, הורידם קודם הערב, ש"מ שגם לעב"ס יש ללס אלהים (א): 21 ה) היינו כח שכלי חפשי בעל בחירה, וחו' ללס אלהים, שחם בידו ית' לעשות כפי רצונו. משא"כ שאר הברואים שנמלטה

משניות זכר חנוך - ח (נזיקין ב) / משנה (עמוד 347) 32349